

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף כא

(בעמוד הקודם)

רב ירמיה בר אבא אמר - סמפון (= שובר שכותב המלוה ללווה שהוא קיבל את הפרעון של החוב) שנמצא בידי המלוה אינו שווה כלום, ואפילו אם הוא כתוב בכתב ידו של המלווה, כי המלווה כתבו כדי שיהיה מוכן לו כשיבוא הלווה לפרוע, אבל לבסוף הלווה לא בא.

ת"ש סמפון שיש עליו עדים: מלווה שמחזיק סמפון וטוען שלא קיבל את הכסף מהלווה ולכן השובר נמצא בידו. אם העדים שחתמו על השטר מעידים על כתב ידם, המלווה לא נאמן שהוא לא קיבל את הכסף. אבל אם אין עדות על החתימות, המלווה נאמן בגלל שהוא עצמו מביא את השובר והוא גם טוען שהשובר פסול.

מוכח ששובר הנמצא בידי המלווה (שיש עליו עדים) כשר והמלווה לא נאמן שלא קיבל את הפרעון. קושיא על רב ירמיה בר אבא.

תירוץ: אימא יתקיים **מחותמיו:** כלומר אנו שואלים את העדים החתומים על השובר שיעידו אם הם ראו את הפרעון. ואם כן השובר כשר, אבל אם לא המלווה נאמן.

ת"ש סמפון שיש עליו עדים כשר: מדובר בסמפון הנמצא בידי המלווה. קושיא על רב ירמיה בר אבא!

תירוץ: **מאי עדים? עדי קיום:** כוונת הברייתא שבית דין 'קיימו' את החתימות של השובר על ידי שבאו עדים והעידו על החתימות שהם אמת (ועדים אלה נקראים 'עדי קיום'), וכתבו 'הנפק' שהוא מקיים. ומשכך, ודאי שהשובר כשר והלווה כבר פרע את החוב, כי אחרת בית דין לא היו מקיימים את השובר.

הכי נמי מסתברא: הגמרא אומרת שכך גם מסתבר לומר. בגלל שכתוב בסיפא של אותה ברייתא 'ושאין עליו עדים פסול'. לא יתכן לומר שכוונת הברייתא שאין על

השובר כלל עדים, כי זה פשיטא ואין צריך לומר ששובר בלי חתימות של עדים הוא פסול. אלא בהכרח שהכוונה שאין עליו קיום של החתימות.

גופא סמפון שיש עליו עדים וכו'.

אין עליו עדים ויוצא מתחת ידי שלישי: אם אין בו 'עדי קיום' כלומר בית דין לא קיימו אותו אבל יש עליו חתימות עדים, והשטר הזה יוצא מאדם שלישי שהמלווה מסר לו את השובר לשמור עליו, ו'השלישי' טוען שההלוואה נפרעה, השלישי נאמן. וכן אם נוסח 'השובר' כתוב בשטר ההלוואה עצמו לאחר חתימות העדים, כשר.

והגמרא מבארת. הסיבה שאם השובר יוצא מתחת ידי שלישי השובר כשר, בגלל שהמלווה סמך על השלישי ולכן השלישי נאמן. והסיבה שאם השובר כתוב בשטר ההלוואה הוא כשר, בגלל שאם באמת הלווה לא היה פורע לו את החוב המלווה לא היה מערער את השטר חוב שלו וכתב בתוכו שובר שהחוב פרוע.

הדרן עלך שנים אוחזין

פרק שני. משנה: אלו מציאות שלו ואלו חייב להכריז: אדם שאיבד חפץ שאין בו סימן הוא מתיימש ממנו, והרי הוא הפקר, וכל המוצא אותו זכה בו. המשנה מבארת אלו סוגי מציאות שייכים למוצא, ואלו סוגי מציאות עליו להכריז על השבת אבידה. במשנה שלנו יבוארו הדברים שהמוצא זוכה בהם.

מצא פירות מפוזרין: או מעות מפוזרות, אין בהם סימן ולכן הבעלים מתיימשים מהם. **כריכות ברשות הרבים:** עומרים קטנים העומדים ברשות הרבים אין בהם סימן, כי האנשים דורכים עליהם ומקלקלים את הסימן הקשור בהם. **ועגולי זבילה:** תאנים מיובשות הדבוקות בצורת עיגול. **ככרות של נחתום:** כל הככרות לחם של האופה נעשים באותה הצורה ואין בהם סימן, אבל ככרות לחם שנאפות בבית יש לכל משפחה צורה משלה.

וגיזי צמר הלקוחין ממדינתן: צמר גזוז הנלקח ממקום גזיזתו אין בו סימן כי כל הצמר נראה אותו דבר. אבל צמר שנלקח מבית האומן יש בו סימן. **ואניצי פשתן:** אגודות של פשתן מנופץ (שעדיין לא טווי). **ולשונות של ארגמן:** צמר סרוק וצבוע בצבע אדום.

ר' יהודה אומר כל שיש בו שינוי: כל חפץ שיש בו דבר שונה, כגון מצא עגול ובתוכו חתיכת חרס, או ככר לחם ובתוכו מטבע.

רבי שמעון בן אלעזר אומר כל כלי אנפוריא: יתבאר בגמרא מה הם.

גמרא: מצא פירות מפוזרין: למדנו במשנה המוצא מצא פירות מפוזרים הרי אלו שלו. הגמרא שואלת 'וכמה'? כלומר איזו כמות באיזה שטח נחשב כפיזור?

תירוץ: א"ר יצחק קב בארבע אמות: קב פירות מפוזרים בשטח של ארבע אמות הרי אלו שלו.

קושיא: היכי דמי: איך מדובר? הרי אם הוא מוצא את הפירות בצורה שנראית כנפילה, אם כן אפילו כמות גדולה יותר מקב הרי אלו שלו כי אין בהם סימן והבעלים התיישבו מהם. ואם הוא מצא אותם בצורה שנראית שהבעלים הניחו אותם שם בכוונה ויבואו לקחת אותם לאחר מכן, אם כן אפילו בכמות פחותה מקב אסור לו לקחת אותם כי הבעלים לא הפקיר אותם.

תירוץ: א"ר עוקבא בר חמא: מדובר בזמן שבעלי השדות אוספים את התבואה מהשדות הביתה, והבעלים אספו את כל גרגרי התבואה מהשדה והשאירו את הכמות הקטנה הזו בשדה. ולכן כמות של קב המפוזרת בשטח של ארבע אמות זו טרחה גדולה מידי לאסוף אותה, והבעלים לא טרחו לחזור ולקחת אותה והוא מפקיר אותה. אבל קב שמפוזר בשטח קטן יותר זו טרחה קטנה יותר והבעלים חוזרים לקחת אותה והם לא מפקירים אותה.

בעי רבי ירמיה: רבי ירמיה מסתפק בכמה ספקות שהשורש שלהם הוא אחד. למדנו שקב חיטים בארבע אמות שנשארו בשדה, הבעלים לא טרחו לחזור ולאסוף אותם. השאלה היא - האם הנקודה העיקרית היא החשיבות של הכמות המועטת שלא שווה בשבילה לטרוח את האיסוף, או עיקר הנקודה זו הטרחה של האיסוף מהשטח שלא שווה בגללה לאסוף את החיטים. ולכן הוא מסתפק בספקות הבאים.

חצי קב בשתי אמות מהו?: חצי קב שמפוזר בשטח של שתי אמות, מה דינו? אם הנקודה היא 'הטרחה' - אם כן ככל שהשטח קטן יותר הטרחה קטנה יותר, ולכן אפילו שחצי קב בשתי אמות הוא אותו יחס של קב בארבע אמות, אבל יש כאן פחות טרחה. ומשכך הבעלים חוזר לאסוף אותם והמוצא אסור לו לקחתם. אבל אם הנקודה היא 'החשיבות' - בחצי קב יש פחות חשיבות מקב (כי קב הוא כמות גדולה יותר) וודאי שלא יחזור בשבילו.

קביים בשמונה אמות מהו? שני קבין שמפוזרים בשטח של שמונה אמות, מה דינם? אם הנקודה היא 'הטרחה' - אם כן ככל שהשטח גדול יותר הטרחה גדולה יותר, ולכן אפילו ששני קבין בשמונה אמות הוא אותו יחס של קב בארבע אמות, אבל יש כאן יותר טרחה. ומשכך כל שכן שהבעלים לא חוזר לאסוף אותם. אבל אם הנקודה היא 'החשיבות' - בשני קבין יש יותר חשיבות מקב (כי יש בהם כמות גדולה יותר) והוא חוזר לקחתם ולא מפקיר אותם.

קב שומשמין בארבע אמות מהו? אם הנקודה היא 'החשיבות' - דוקא גרגירי חיטה אינם חשובים מספיק אבל שומשמין שהם יקרים הם חשובים והוא יחזור לקחתם. אבל אם הנקודה היא 'הטרחה' - גרגירי שומשום הם קטנים יותר מגרגירי חיטה ויש טרחה גדולה יותר לאסוף אותם ולכן הוא מפקיר אותם.

קב תמרי בארבע אמות: קב תמרים או רימונים בארבע אמות מה דינם? אם הנקודה היא 'החשיבות' - וגרגירי חיטה אינם חשובים מספיק, אם כן גם תמרים ורימונים אינם חשובים והוא לא יחזור לקחתם. אבל אם הנקודה היא 'הטרחה' - גרגירי חיטה הם קטנים ויש טרחה גדולה לאסוף אותם, אבל תמרים ורימונים הם גדולים ואין בהם טרחה כל כך והוא לא מפקיר אותם.

*

איתמר יאוש שלא מדעת: אדם שנאבד לו חפץ שאין בו סימן והוא אמור להתייאש ממנו, אלא שכרגע הוא עדיין לא יודע שנאבד לו החפץ. האם המצב הזה זה נחשב כבר ל'יאוש' או לא? נחלקו בזה אב"י ורבא האם המוצא זוכה במציאה או לא. והגמרא מבארת את המחלוקת -

בדבר שיש בו סימן: אם יש בחפץ סימן והמוצא לוקח אותו לעצמו - לכולי עלמא 'לא היו יאוש' כלומר המוצא לא זוכה בחפץ בגלל שהוא הגיע לידיו באיסור. משום שכשהמוצא מצא אותו עדיין הוא במצב שאם המאבד ידע שהוא נאבד לו הוא לא מתייאש כי הוא אומר לעצמו יש לי סימן בחפץ ואני אתן אותו למוצא ואקבל אותו בחזרה. ולכן גם אם אחר כך שמענו את המאבד מתייאש ואומר 'ויי לי שהפסדתי את כספי' המוצא לא זוכה בחפץ (והטעם, בגלל שכשהוא מצא את החפץ הוא כבר התחייב בהשבת אבידה והיאוש שנעשה לאחר מכן לא פוטר אותו מלהחזיר את החפץ, מפרשים).

בזוטו של ים ובשולותיו של נהר: ואם הוא מצא את החפץ ב'זוטו של ים' - יש מקומות שבהם פעמיים ביום יש גאות של מי הים, וכשהים חוזר לאחוריו הוא סוחף איתו את החפצים שעל החוף. וכן בנהר שעלה על גדותיו ושוטף את הנקרה בדרכו כנ"ל. שם אפילו שיש סימן בחפץ הקב"ה התיר אותו, וכמו שתבאר הגמרא לקמן.

כי פליגי: אלא המחלוקת היא בדבר שאין בו סימן. לדעת אב"י לא הוי יאוש כי הוא לא יודע שהחפץ נפל ממנו ולדעת רבא הוי יאוש כי כשהוא ידע שהוא נפל הוא ודאי יתיימש שהרי אין לו סימן, ולכן נחשב הדבר כאילו מעכשיו הוא כבר מתימש.

תא שמע פירות מפוזרין: למדנו במשנה שהמוצא פירות מפוזרין הרי אלו שלו. והרי יתכן שכהמוצא מוצא אותם עדיין הבעלים לא יודעים שהם נפלו ממנו, ובכל אופן מותר לו לקחת אותם. מוכח כדעת רבא ושלא כאב"י!

דח"ה: **הא אמר רב עוקבא בר חמא:** הרי אמר רב עוקבא לעיל שהמשנה מדברת באדם שאוסף את התבואה מהגורן והוא משאיר בכוונה את הפירות הללו ולא חוזר לקחתם.

ת"ש מעות מפוזרות הרי אלו שלו. אמאי? הא לא ידע דנפל מיניה: וראייה כרבא קושיא לאב"י!

דח"ה: **התם נמי כדרבי יצחק:** כמו שאמר רבי יצחק שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה ולבדוק האם הכסף מונח שם, וכך נאמר גם כאן, שהסיבה שמותר לו לקחת את הכסף בגלל שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה והוא יודע שהכסף נאבד לו עוד קודם שהמוצא לוקח אותו.

ת"ש עיגולי דבילה וככרות של נחתום הרי אלו שלו. אמאי? וכו' כנ"ל.

דח"ה: **התם נמי אגב דיקירי מידע ידע בהו:** בגלל שהם דברים כבדים אדם שם לב כשהם נופלים ממנו.

ת"ש ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו. ואמאי? וכו'.

דח"ה: **התם נמי אגב דחשיבי:** בגלל שהם חשובים הוא ממשמש בהם כל הזמן וכמו שאמר רבי יצחק לגבי מעות כנ"ל.

ת"ש המוצא מעות בבתי כנסיות וכו'. דח"ה: אמר רבי יצחק וכו'.

ת"ש מאימתי כל אדם מותרים בלקט: 'לקט שכחה ופאה' מיועדים לעניים, אמנם לאחר שהלכו ה'נמושות' בשדה מתייאשים שאר העניים ומותר לכל אדם לקחת אותם. 'הנמושות' - הם לדעת רבי יוחנן זקנים ההולכים על משענתם בנחת ומעיינים היטב אם נשאר משהו בשדה. ולדעת ריש לקיש עני שמוליך את בנו אחריו שילקט גם הוא.

אך לכאורה אמנם העניים שגרים כאן מתייאשים כי הם יודעים שהלכו הנמושות בשדה, אבל עניים שבמקומות אחרים לא יודעים שהלכו הנמושות והם לא מתייאשים, ומדוע מותר לקחת את מה שנשאר בשדה? אלא ראייה כרבא שיאוש שלא מדעת הוא יאוש וקושיא לאביי.

דחיייה: אמרי: מכיון שיש עניים שגרים כאן, ממילא כבר כל העניים שבשאר המקומות מתייאשים מלבוא ולקחת את הלקט שכחה ופאה שבשדה הזאת, כי הם אומרים לעצמם העניים שגרים שם כבר ילקטו אותם.

ת"ש קציעות בדרך: המוצא 'קציעות' (= תאנים שהניחו אותם להתייבש) שנפלו בדרך, אפילו אם הם נמצאות ליד שדה של קציעות, הרי אלו שלו. וכן המוצא תאנים שנפלו בדרך מתחת לעץ תאנה שנוטה מהשדה לכיוון הדרך, הרי אלו שלו. והוא גם לא צריך לעשר אותם כי הם הפקר, והפקר פטור מן המעשר. אבל המוצא זתים וחרובים שנפלו בדרך מתחת לעץ הנוטה לדרך אסור לקחתם.

בשלמא רישא לאביי: בשלמא לדעת אביי שיאוש שלא מדעת לא הוא יאוש, הרישא לא קשיא מדוע הקציעות שלו, בגלל שהם חשובים ואדם עשוי למשמש בהם והוא יודע כשהם נאבדו לו. וכן המוצא תאנים מתחת לעץ תאנה הרי אלו שלו, בגלל שהוא יודע שעץ התאנה משיר את פירותיו לתוך הדרך והוא מתייאש מראש מהפירות שיפלו. (ואילו הסיפא שאסור לקחת את הזיתים והחרובים מתאימה לשיטת אביי כי בגלל שאין דרך עצים אלו להשיר את פירותיהם הבעלים לא יודע שהם נפלו והרי זה יאוש שלא מדעת ולא הוא יאוש).

אלא לדעת רבא קשיא הסיפא, מדוע בזיתים ובחרובים הפירות אסורים? והרי לאחר זמן ידע הבעלים שהם נפלו וזהו יאוש שלא מדעת והוא יאוש.

דחייה: **אמר רבי אבהו שאני זית**: עץ הזית וכן עץ חרובים ניכר של מי הוא ואנשים יודעים שהוא שייך לבעליו והם לא לוקחים את הפירות שנושרים ממנו, ולכן הבעלים לעולם לא מתייאש מהם.

קושיא: **אי הכי אפילו רישא נמי**: אם כן גם בעץ תאנה נאמר כן שהאנשים לא יקחו את התאנים שנושרות מהעץ כי הם יודעים למי העץ שייך, ואם כן הוא לא מתייאש מהם לעולם, ומדוע הרי אלו שלו? תירוץ: **אמר רב פפא תאנה עם נפילתה נמאסת**: ולכן הבעלים מפקיר אותה.